

Un relat pietós, però poc aclaridor

CERVERA i BERTA, Josep Ma.
Testimoniatge de Fe i de Fidelitat
Bisbat de Girona
Girona, 1991

Si hem acceptat l'envit, gens còmode certament, d'haver d'expressar en veu alta el nostre pensament, suscitat per la lectura del llibre de Mn. Josep M. Cervera, *Testimoniatge de Fe i de Fidelitat*, ha estat perquè —com a creients— creïem que la mort de tants capellans i religiosos durant la Guerra Civil fou probablement un testimoni de fe.

Tanmateix, com a historiadors, pensem —hem de pensar— que s'ha d'explicar més el context històric en què es van produir els fets; que cal cercar-ne —fins on sigui possible— les causes, interrogar els documents i les fonts orals. Cal, doncs, buscar-hi respostes racionals.

L'explicació d'aquest marc causal, des de la ciència històrica, no ens sembla que pugui ser optatiu de fer-la o no, sinó absolutament necessària. Als homes i les dones de l'església, encara els és més important descobrir i conèixer el perquè, que no pas el nombre i el com d'aquelles morts.

Quan i quants sacerdots i religiosos gironins hi moriren és quelcom que ja sabíem (1). On i com, també força.

El pietós relat a què ens referim tan sols ens proporciona algunes noves dades biogràfiques, no totes degudament contrastades documentalment. Mentre que no n'aporta cap pel que fa a l'aclariment dels motius d'aquells esdeveniments.

En tot cas, en conjunt, destacaríem el pròleg del senyor bisbe de Girona.

Recordem perfectament tots els martirologis que de ben jovenets llegíem amb reconfortant fruïció, on a les dades històriques se n'afegien d'elogis biogràfics. Eren unes lectures edificants i moralistes que, com diu el senyor bisbe en el pròleg, s'adreçaven a reconfortar-nos en la fe. El llibre de Mn. Cervera estaria, segurament, en aquesta línia.

Més tard, en estudiar història de l'església, vam anar descobrint que els personatges —i les vides de sants també— mai no es podien descontextualitzar de la comprensió de l'època que els tocà de viure.

No ens va estranyar, doncs, que en els mitjans universitaris la biografia fos un gènere historiogràfic que no gaudís de cap tipus de prestigi.

De tots aquests inconvenients de les vides exemplars, n'és conscient el prologuista del llibre de mossèn Cervera, i intenta de compensar-los amb el que hi escriu.

Però com sigui que *Testimoniatge de Fe i de Fidelitat*, si no és ben bé un llibre d'història, té com a objectiu fer-hi algunes aportacions i acomplir «un deute de cara a les generacions futures, les quals tindran el dret de conèixer objectivament la història» —segons digué el mateix Jaume Camprodon (2)— dels fets que s'hi narren, pensem que per aconseguir aquell objectiu s'ha d'insistir un bon xic més en tot el seu context, per fer-los intel·ligibles.

Val a dir també que l'objectivitat

aliena a la pròpia ideologia no existeix. Com sovint ens recorda l'historiador Pelai Pagès, «l'historiador ha de ser honest i ha d'afirmar que quan intenta explicar la història —fer-la comprensible als altres— ho fa a partir de la seva pròpia perspectiva, que és al mateix temps ideològica, política, social i cultural» (3).

Abans de res, però, hem d'apuntar, ni que sigui esquemàticament i simple, el que en el pròleg se'ns diu de la culpabilitat de la mateixa església. És a dir, el que hi ha a l'església d'estructura de poder fonamentada en un cos clerical, en un clergat molt ben estructurat i fortament jerarquitzat. Tot un sistema sociològic que es basa en un altre sistema ideològic (teològic-jurídic) i al qual justifica. No podem, ara i aquí, aprofundir en aquest sentit, però cal tenir present aquest monopoli del poder a l'església i ensems el de la seva elaboració ideològica (teològica), que rau en aquest cos clerical.

Històricament, quan els clergues guanyen poder i privilegis socials, comença ensems la tendència anticlerical que ha envaït durant molts anys la història del nostre país.

[També fóra important recordar la distinció entre fe i religió. Però això ens portaria molt enllà].

El fet és que, per moltes raons i per una llarga història, en proclamar-se la República es va produir una polarització d'actituds: l'església s'identificava pràcticament amb la dreta monàrquica i clerical. Mentre que el republicanisme prenia un caràcter d'esquerra, anticlerical.

En esclatar la guerra, aquesta bipolarització esdevingué més punyent. L'església era al costat dels feixistes que s'alçaven contra l'ordre democràtic; i els republicans, antifeixistes, defensors de la causa del poble, dels més pobres.

És clar que es tractava d'una simplificació de la realitat, però aquestes sim-

Testimoniatge de Fe i de Fidelitat

ELS PREVERES DE LA DIÒCESI DE GIRONA
VÍCTIMS DE LA REVOLTA DEL 1936

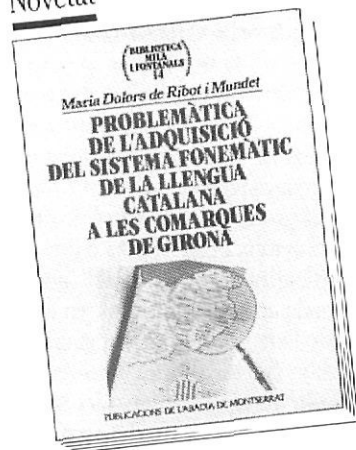
Mn. Josep M. Cervera i Berta

BIBLIOTECA MILÀ I FONTANALS

Maria Dolors de Ribot
**Problemàtica de
l'adquisició del sistema
fonemàtic de la llengua
catalana a les
comarques de Girona**

Pròleg de Joan Veny

Novetat

L'autora d'aquest llibre, professora titular de l'Escola Universitària de Formació del Professorat de Girona, ha dut a terme un treball excel·lent a l'entorn de l'adquisició del sistema fonològic de la llengua catalana a les set comarques gironines. Al pròleg,

el catedràtic de la Universitat de Barcelona Joan Veny assegura que es tracta d'un «estudi modèlic, bastit sobre bases científiques i amb metodologia rigorosa, que il·lumina els camins de l'aprenentatge del consonantisme a través d'una correcta relació entre so i grafia, i tenint en compte el destriament entre defectes articuladoris i realitzacions dialectals així com la pressió de la interferència».

PUBLICACIONS DE L'ABADIA
DE MONTSERRAT

plificacions mentals, col·lectives, encara que no siguin rigorosament certes, funcionen i motiven.

Ens estranya molt que Josep Benet, en la presentació del llibre, no tingué en compte la força psicològica d'aquests mites (4).

L'alineament social de l'Església al costat dels sectors més benestants de la societat —que, d'altra banda, havien exercit un domini i una repressió estructural i violenta des del seu lloc privilegiat de poder contra les classes socials subalternes—, venia de molt lluny.

Que el cos clerical estava implicat de forma efectiva en la lluita d'interessos que la guerra civil portava fins a les seves últimes conseqüències, era quelcom que estava present en la memòria històrica del moviment obrer, que no podia fer subtils distincions quant a la responsabilitat de cada grup eclesial.

El 1936 Carles Cardó era ben conscient del perill immediat d'aquell espectacle que donava l'Església, com a institució defensora i aliada dels posseïdors. «Si només acceptem de catolicisme el dogma i les ritualitats externes, si continua l'espectacle de la disbauxa, de la impudícia i del luxe desenfrenat arran mateix de la misèria, com un insult llançat al bell costat d'una representació usurpada del Crist, la catàstrofe que ens ha d'engolir a tots no trigarà gaire» (5).

En un context més ampli, diu Pierre Vilar: «Tota anàlisi de la guerra d'Espanya que no sigui una anàlisi de la lluita de classes a nivell mundial és mancada d'envergadura», en el sentit que ell mateix explica «que tot problema històric ha de ser observat alhora des de dins i des de fora, en el fons i en la forma» (6).

Per bé que desenvolupar aquest aspecte ens exigiria, és clar, redactar un llibre ben gruixut, i a nosaltres tan sols ens han encarregat una curta recensió d'un altre, no ens en podem estar, de dir-ne quelcom.

Causes més immediates? L'alçament militar contra el règim polític legítimament constituït, la República, va propiciar la repressió —moralment condemnable— a la reraguarda republicana. Sense el 18 de juliol no s'hauria pas produït d'aquella forma tan dura i ferotge.

La psicosi amb què es vivien els primers mesos de guerra feia que fàcilment s'identifiqués tota persona considerada de *dreta* amb els sublevats con-

tra la voluntat popular i les classes socials més desposseïdes.

En el Butlletí Eclesiàstic del Bisbat de Girona citat (1942), referint-se als seglars cristians, es deia: «Els assassinats per llurs idees religioses són pocs. La immensa majoria, tot i ésser bons cristians, van ser assassinats per les seves idees polítiques dretanes, i no pocs per ressentiment i venjances personals». Aquesta observació de Mn. Josep Casanovas —diu Mn. Joan Busquets— és molt oportuna i —es pregunta— en algun cas, si no es podria aplicar també a les víctimes sacerdotals (7).

El domini dels sectors més radicals del moviment obrer que anul·là el govern de la Generalitat i el dels ajuntaments, als quals s'afegiren altres elements estranys però socialment més desarrelats, és un altre factor a tenir en compte.

En alguns casos, com a Sant Feliu de Guíxols, per exemple, la causa més immediata va ser el pànic que produí el bombardeig del creuer Canarias a Roses el 30 d'octubre de 1936. Es pensava que es tractava d'un desembarcament dels feixistes i, com a fatal reacció de represàlia, aquella nit tingueren lloc els assassinats.

Moriren com a testimoni de fe? Potser sí. Però també per pertànyer a una institució social que des del primer moment havia pres partit per un dels costats, i que no era precisament el dels més pobres i desheretats d'aquest món (8).

Moriren perquè formaven part del muntatge sociològic clerical en què es basa la religió catòlica.

Sempre ens ha fet pensar molt el respecte que, a Sant Feliu i a altres indrets, es tingué per les religioses vetlladores o les de l'asil que tenien cura dels malalts i vells. S'hi veia, en elles, un autèntic esperit de servei als més necessitats?; l'autèntic testimoni de fe?

¿Els professionals de la teologia trobarien que és un despropòsit molt greu apuntar, com a hipòtesi, que moriren per fidelitat a la fe tots aquells, d'un costat i de l'altre —també les víctimes de la repressió franquista; una violència que venia de dalt, d'instàncies superiors, i en alguns casos amb el suport de l'Església— que moriren per ser fidels a uns ideals i a una actitud de servei als altres, especialment als més pobres i marginats de la societat?

Agermanats tots ells per uns mateixos anhels, encara que amb diferents noms, per la mateixa forma injusta de morir i per la mateixa terra que els co-